

В окреслених текстах митець і політик злились в одній особистості і гармонійно поєднували один одного. В. Винниченко був спроможним осмислити добу державотворчих змагань, успіхи та невдачі особистого життя, ключові події світової історії з певної дистанції. Його публіцистичні тексти мають для сучасних дослідників непересічну джерельну вартість, оскільки він – не просто свідок чи літописець соціально-політичних подій, а й безпосередній учасник-творець політичного дійства революційних подій 1917–1920 рр. Звідси, на нашу думку, його публіцистичні твори та мемуарна спадщина становитимуть вагомий дослідницький та пізнавальний інтерес.

Христина Крижевська (Тернопіль)

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ГЕТЬМАНА ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Формування світогляду історичних діячів завжди було предметом особливої уваги дослідників, адже воно визначає їхні політичні рішення, суспільні пріоритети та роль у національній історії. У цьому контексті вивчення основних чинників, що впливали на формування світогляду гетьмана Павла Скоропадського, є важливим не лише для розуміння його особистості, але й для аналізу процесів державотворення та політичних трансформацій початку ХХ ст. в Україні. Обґрунтування цих чинників дозволяє комплексно оцінити соціально-політичне середовище, родинне виховання, освіту та культурні впливи, що визначали його світоглядні позиції та ціннісні орієнтири.

Аналіз наукової літератури показує, що життєвий шлях Павла Скоропадського відображає зв'язок між історичною спадщиною роду, високим військовим професіоналізмом та прагненням до створення централізованої держави на засадах консервативного патріотизму. Проте чинники формування світогляду Павла Скоропадського у доступних джерелах не розглядалися.

Формування світогляду визначних історичних постатей є складним і багатограним процесом, що включає взаємодію особистісних, соціальних та культурних впливів. У випадку гетьмана Павла Скоропадського дослідження цього процесу дає змогу глибше зрозуміти його політичні рішення, поведінкові орієнтири та суспільну діяльність. Аналіз факторів, які впливали на його світогляд, дозволяє відтворити контекст, у якому формувалися його цінності, переконання та стратегічні пріоритети, і тим самим сприяє більш повному усвідомленню ролі особистості в історичному розвитку України.

Зазначимо, що Павло Скоропадський (1873–1945) – видатний український державний, політичний і громадський діяч, гетьман України, а також високопоставлений військовик. Він походив із козацько-старшинського роду Скоропадських, який мав глибокі історичні корені та був тісно пов'язаний із численними старшинсько-шляхетськими родинами України. Військову кар'єру Скоропадський розпочав у Російській імператорській армії, де досяг звання генерал-лейтенанта (1916), брав участь у російсько-японській війні, Першій світовій війні, а також у радянсько-українській війні, що відобразило його глибоку відданість військовій службі та державним справам.

Генеалогія Скоропадського демонструє зв'язок його роду з українським козацьким і старшинським середовищем. Як доводить П. Гай-Нижник, його «пряма спорідненість із кількома гетьманами, серед яких Іван Самойлович, Кирило Розумовський і Даниїл Апостол, а також непряма – з Мотрею Кочубей, що мала історичне значення для роду, формувала у Скоропадського

особливе ставлення до українського козацтва та історії державності». Це не лише зумовлювало його особистий інтерес до політичних і військових традицій, а й впливало на його світогляд і концепцію державного лідерства. Спорідненість із відомими історичними діячами України підкріплювала в Павлі Скоропадському відчуття історичної місії, відповідальності перед народом та прагнення відновити потужну, незалежну українську державу.

Р. Пиріг також доводить, що сімейне та родове походження Павла Скоропадського відіграло фундаментальну роль у формуванні його світогляду та ціннісних орієнтирів. З дитинства Павло отримував освіту, що поєднувала елементи гуманітарних знань та військової дисципліни, формуючи в ньому системність мислення та прагнення до порядку. Родинне середовище також збагачувало його етичні та моральні засади, підкреслюючи значення честі, обов'язку та патріотизму. Вплив родини виявився особливо сильним у формуванні його соціальної позиції, спрямованої на захист національних інтересів. Виховання серед аристократичного середовища забезпечило йому естетичний та культурний смак, що пізніше відобразилося в його політичному стилі та управлінських рішеннях. Родове коріння визначило і його ставлення до влади – як до служіння народу, а не лише як до засобу особистої кар'єри.

Важливими чинниками формування світогляду Павла Скоропадського стали військова освіта та служба, заклавши основу його дисципліни, стратегічного мислення та лідерських якостей. За словами Б. Грушецького, «навчання в Петербурзькому пажеському корпусі забезпечило військову підготовку, що поєднувала знання з практичними навичками командування. Служба в лейб-гвардії Кавалергардському полку дала йому досвід роботи в елітних військових підрозділах, де високо цінували точність, організованість та відповідальність. Участь у російсько-японській війні та Першій світовій війні укріпила мужність, витривалість та уміння приймати складні рішення в умовах критичних ситуацій». Бойові нагороди підкреслювали його професіоналізм і служили стимулом до військової кар'єри. Цей досвід виховав у Скоропадського стратегічне бачення політичних і військових процесів, що стало важливим у його подальшій діяльності як гетьмана. Служба формувала у нього також почуття обов'язку перед державою та народом, адже він бачив безпосередню залежність національної безпеки від організованості армії.

Політичні впливи та досвід Павла Скоропадського визначили його як лідера з чіткою орієнтацією на стабільність і організовану державність. Спостереження за діяльністю Центральної Ради, як доводить М. Приходько, «дозволило йому усвідомити складність управління багатонаціональною державою та необхідність поєднання законності й авторитету влади. Участь у формуванні українського війська сприяла розвитку практичних навичок управління військовими структурами, що було критично важливим у часи державотворчих процесів». Опозиційна діяльність проти руйнації регулярної армії показала його прихильність до порядку, дисципліни та ефективного функціонування державних інститутів. Такі події формували у Скоропадського розуміння політичної відповідальності та обмежень, що накладаються на лідера під час кризових ситуацій. Політичний досвід також впливав на здатність прогнозувати наслідки реформ і політичних рішень, обираючи баланс між радикальними змінами та консервативною стабільністю. Значення політичного досвіду проявилось і в його прагненні до сильної централізованої влади, здатної забезпечити безпеку та порядок у державі.

Особисті переконання П. Скоропадського щодо державності визначили його політичну діяльність та стратегічні пріоритети як гетьмана. Він вірив у необхідність сильної та незалежної України, здатної захистити свої

національні інтереси і забезпечити безпеку громадян. Його підтримка консервативних і монархічних ідей пояснювалася переконанням у тому, що стабільна влада та сильна армія є запорукою ефективного управління і розвитку держави. Гетьман прагнув створити систему державних інститутів, що забезпечувала б порядок, дисципліну та високий рівень організації суспільного життя. Як пише В. Горелов, «його переконання включали ідеї національної єдності, соціальної відповідальності та обов'язку перед історичною спадщиною, що впливало на його політичні рішення та управлінські методи».

Отже, до основних чинників формування світогляду гетьмана Павла Скоропадського віднесено: його сімейне та родове походження з козацько-старшинського роду Скоропадських, що заклало глибоке почуття історичної місії, любові до України та усвідомлення відповідальності за її долю; військова освіта та служба в Петербурзькому пажеському корпусі й лейб-гвардії Кавалергардському полку, участь у російсько-японській і Першій світовій війнах надали практичний досвід командування, мужність та стратегічне мислення, які визначали його підхід до державного керівництва; політичні впливи та досвід, зокрема спостереження за діяльністю Центральної Ради та участь у становленні українського війська, формували критичне ставлення до хаосу політичних процесів та прагнення до організованої, стабільної влади; особисті переконання щодо державності визначали прагнення до незалежної та сильної України з потужною армією і підтримкою консервативних і монархічних ідей. Сукупно ці чинники створили фундамент політичного ідеалу та світоглядної позиції Павла Скоропадського, яка поєднувала історичну свідомість, військово-дисципліну, культурну обізнаність і прагнення до державного лідерства.

Ярослав Мохун (Тернопіль)

ПОЛІТИКА ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

Діяльність П. Скоропадського була важливою віхою в історії України ХХ ст., періоду Української революції 1917 – 1921 рр., адже стала потужним каталізатором державотворчих процесів, що послугувало в свою чергу, культурному розвитку. У період Української держави Павла Скоропадського спостерігалися значні зміни в освітній та культурній сферах, яке мало вагомий та довготривалий вплив на національну культуру. Відтак, дослідження політики Павла Скоропадського, допомагає краще зрозуміти потреби державотворення, важливість освітньої і культурної політики в цьому процесі. Зважаючи на непрості умови державотворчих процесів, які були викликані революційними подіями, а також наслідками Першої світової війни, вивчення досвіду Української Держави Павла Скоропадського буде надзвичайно актуальним у сучасних умовах, супроводжених складними політичними реаліями.

Однією з іпостасей становлення держави завжди була власна система освіти. Тому постійна увага урядових кіл Української Держави була зосереджена на початковій і середній школі. Оскільки гетьманський переворот відбувся наприкінці квітня, а навчання розпочинається восени, то на підготовку відповідних розпоряджень і друк підручників було принаймні декілька місяців. Вже в липні Міністерством народної освіти видано розпорядження, відповідно до якого мала бути створена національна нижча початкова школа. Також документом передбачено навчання виключно на основі українських підручників. Українська мова визнавалась єдиною мовою